

Tekst 1 - Het geloof van kerk en volk

Het christendom en de kerk daalden af tot het volk, gehuld in het prestige van de bovennatuurlijke macht. De christelijke God was een machtige God, tegelijk de Heer van vrees en de Heer van vreugde. De mens was een slaaf van God doordat hij zondig was, maar moest aan God gehoorzamen. (...)

Het gehele leven was een strijdtoneel, strijd tussen God als heerser en Satan als heerser, tussen kwade geesten en de geduchte aanhang van Christus. (...)

Men kan een goede indruk krijgen van deze volksreligie door alleen al de Romaanse kerken te bestuderen. (...)

De kerk had een sterke invloed op het leven van de mensen. De Romaanse kerk met zijn sterke muren en zijn plumpe massieve toren was Gods bolwerk op aarde. Hier was alleen God de Heer van alles. Hier verschaftte Hij vrede, bescherming en vreugde aan de ware gelovigen. Hier werden alle verdorven geesten uitgedreven, de monsters uit de hel die mensen tot zonde verleidden en hen de dood in sleepten naar hun onderaardse koninkrijk. Heel vaak werd het ketenen en uitbannen van deze demonen in beeldhouwwerk aan de façade of aan de kapitelen binnen afgebeeld. Het huis van God, de kerk, bood een schuilplaats, bescherming en gerechtigheid aan de mens die voortdurend om zijn zonden werd achtervolgd.

Tekst 2

Toen onze ogen eindelijk aan het halfduister gewend waren, werd ik als door een bliksemflits getroffen door de woordeloze taal van de gebeeldhouwde en beschilderde steen, waarvan de voorstellingen, direct toegankelijk voor ieders blik en fantasie als ze waren, mij in een visioen dompelden waarvan mijn tong ook thans nog slechts met moeite vermag te gewagen.

Ik zag een troon, in de hemel gezet, en iemand die op de troon was gezeten. Het gelaat van Hem die was gezeten, was streng en onbewogen, met de ogen wijd geopend en vonken schietend op een mensdom dat op aarde aan het eind van zijn geschiedenis was gekomen, met majesteitelijke haren en baard die over Zijn gelaat en borst vielen als het water van een rivier, in volkomen gelijke en symmetrisch gesplitste stroompjes.

Tekst 3 - De Kaukasische krijtkring

De Kaukasische krijtkring gaat over gerechtigheid. Wie heeft er uiteindelijk meer recht op een stuk land: de eigenaren die er al jaren niets mee doen of de boeren van een kolchoz (in de voormalige Sovjet-Unie een collectief staatsboerenbedrijf) die het land weer vruchtbaar willen maken.

Om hun argumenten in het debat kracht bij te zetten voeren de boeren een toneelspel op: de oude Chinese sage van de *Krijtkring* die gaat over waar moederschap. Wie heeft er meer recht op een achtergelaten kind: de biologische moeder (die haar zoontje in de steek heeft gelaten, maar die het kind nu weer terug wil om er financieel beter van te worden) of het dienstmeisje Groesje, dat al die tijd, zelfs onder de allermoeilijkste omstandigheden, goed voor het kind heeft gezorgd.

Azduk, de rechter, is geen echte rechter, maar een eigenzinnige voormalige dorpsklerk die aangewezen is als rechter.

Videofragment 1 begint met een lied van Groesje, dat hieronder is afgedrukt.

- 1 Als hij gouden schoenen droeg (hij = het kind, van rijke ouders)
- 2 Was het of hij op mij neerzag
- 3 Was het alsof hij mij sloeg
- 4 Met de gesel van zijn lach
- 5 Dag en nacht een hart te dragen
- 6 Dat gehouwen is uit steen
- 7 Is te zwaar, is te beklagen
- 8 Macht en rijkdom maakt gemeen
- 9 Laat hem maar de honger vrezen
- 10 Maar de hongerigen niet
- 11 Laat hem maar het donker vrezen
- 12 Maar het daglicht niet

Tekst 4

Brecht ontwikkelde zijn theorie van het 'episch theater' om de toeschouwer te dwingen tot objectief, zelfstandig en kritisch oordelen, door het scheppen van een nuchter zakelijke atmosfeer die alleen het intellect aanspreekt. Als middel gebruikte hij daarbij het 'vervreemdingseffect': voortdurend wordt de illusie verbroken door het inlassen van liedjes, muziek, verklaringen en vooruitwijzingen.

Tekst 5

Frances Sanders, speldocente op de Amsterdamse Kleinkunstacademie: Wat iedereen hier op school verbindt, is dat we op zoek zijn naar exemplarisch (als voorbeeld dienend) theater. Daarin is de Kleinkunstacademie duidelijk schatplichtig aan Brecht. Ik doel dan op het vertellend spelen, het doorbreken van de vierde wand, de vervreemding, het niet spelen van een uniek, individueel karakter maar van een exemplarisch karakter. Zoals Brecht zei: "Het moet er op het podium aan toe gaan als in een boksring. De spanningsboog van de illusie dient, als aan het slot van iedere boksrunde, voortdurend te worden doorbroken."

Tekst 6

Vaak monteerde Brecht een lied op een plek waar het van binnenuit commentaar leverde op de tekst of er zelfs een heel andere betekenis aan gaf. Soms wilde hij daarmee een ander facet van iemands karakter tonen of een tegenstem laten horen. En aangezien hij veel met tegenstellingen en contrasten werkte, gaf hij aan de hand van een lied ook een andere interpretatie van dezelfde werkelijkheid.

Tekst 7

De componist Hanns Eisler (1898-1962) is in Leipzig geboren. Hij sluit zich als scholier aan bij de socialistische jeugdbeweging en vanaf dat moment wordt zijn leven sterk bepaald door een samengaan van muzikale en politieke activiteiten. Volgens Eisler moet een componist strijder zijn en zich niet laten leiden door de wensen van de bourgeoisie. Muziek heeft een taak bij de verheffing van arbeiders en daarom componeert hij strijdliederen met een activerend, niet-sentimenteel en technisch-modern karakter. Hij noemt dit agitatorische muziek: de muziek moet de arbeiders aanzetten tot nadenken over hun levensomstandigheden en de oorzaken ervan, maar ook aanzetten tot strijd tegen die omstandigheden.

Tekst 8

Film en theater spelen in de socialistische kunst een belangrijke rol en Eisler ziet daarbij voor de muziek een ondersteunende functie.

Van 1939 tot 1948 verblijft Eisler in Amerika. Als overtuigd communist kan hij niet langer in Europa blijven. In deze periode heeft hij de leiding van een 'Film Music Project'. Zijn streven is een theoretische basis te ontwikkelen voor een moderne filmmuziek, waarbij aan het spanningsveld tussen beeld en geluid op artistiek verantwoorde wijze vorm wordt gegeven. De in die tijd gangbare, door grote symfonieorkesten gespeelde, Hollywood-filmmuziek is voor Eisler een gruwel.

Tekst 9

Cineast René Clair maakte in 1924 samen met choreograaf Jean Börlin, componist Erik Satie en beeldend kunstenaar Francis Picabia de korte film *Entre'acte*. Deze werd vertoond tijdens het ballet *Relâche*, wat in het Frans zowel 'afgelast' als 'onderbreking' betekent. De voorstelling *Relâche* bestaat derhalve uit drie delen: het eerste en het laatste deel theater en dans en daartussenin de vertoning van de film *Entre'acte*.

Relâche werd uitgevoerd door *Les Ballets Suédois* (Het Zweedse Ballet), een avant-gardistisch dansgezelschap dat in 1920 opgericht werd door kunstkenner/mecenas Rolf de Maré. Het gezelschap trad onder andere op in Parijs en was mede daarom een concurrent van *Les Ballets Russes* (Het Russische Ballet).

Van *Relâche* zijn alleen de film *Entre'acte*, foto's, teksten, recensies en de muziek bewaard gebleven. Hoewel Rolf de Maré een echte filmliefhebber was, heeft hij vrijwel geen balletten van *Les Ballets Suédois* op film laten vastleggen. Hier had hij een reden voor. In een interview uit 1921 zegt hij: "Wat mij betreft is er een te groot verschil tussen dans op het podium en dans op film. Bij dans hoort levende muziek, ritme en timing. Dat maakt het zo moeilijk."

Tekst 10

Toen René Clair in 1968 op de première van *Relâche* terugblikte, schreef hij het volgende:

“Het eerste deel van het ballet werd goed ontvangen en het applaus ging nog door toen het projectiescherm naar beneden gelaten werd. De vertoning van *Entr’acte* begon. Bij de eerste beelden steeg een gemurmel en onderdrukt gebrom uit het publiek op, vermengd met kleine lachuitbarstingen. Picabia, die hoopte dat het publiek zou gaan schreeuwen, had alle reden om tevreden te zijn. Geschreeuw en gefluit klonken door de melodieuze potsenmakerij van Satie en de componist moet het als kenner hebben kunnen waarderen dat zijn muziek door deze geluiden versterkt werd.

De bebaarde ballerina en de kameel werden ontvangen zoals wij hoopten en de pretparkscène in de achtbaan sleurde het hele publiek brullend mee, waarmee de algehele wanorde tot ons groot genoegen een toppunt bereikte.”

Tekst 11

De verbinding tussen of vermenging van verschillende muzikale culturen, waarbij elementen van popmuziek en traditionele muziek samenkomen, noemt men Etno-crossover. In eerste instantie denken we dan aan invloeden van niet-westerse muziek (Azië, Afrika) op popmuziek. Ook varianten van westerse traditionele muziek hebben tot op heden altijd invloed gehad op bepaalde vormen van popmuziek.

Tekst 12 - Swords of bronze

Couplet 1 From the east we came with our swords of bronze
And we wandered through ancient Europe
And the songs we sang left a wealth to the world
And our runes spake loud of our magic's power

Met bronzen zwaarden zijn wij uit het oosten gekomen
Wij zwierven door het oude Europa
Een rijke schat aan liederen hebben we de wereld gegeven
En onze gedichten vertelden van onze toverkracht

Couplet 2 For a time we settled in lands we'd won
Raising stones to mark the passage of our sun time
Till the others came with their swords of harder metals wrought
And supplanted all of the culture that was ours

Wij vestigden ons een tijdlang in de landen die we veroverd hebben
Terwijl we stenen oprichtten om onze zonnetijd aan te geven
Tot de anderen kwamen met hun zwaarden gesmeed van harder
metaal
En alles van onze cultuur werd verdrongen

Couplet 3 Through the centuries some were blended in
For the others dead was their misfortune
But the echoes of their threnody's still heard
Though distorted by relentless time

Door de eeuwen heen mengden sommigen van ons zich met hen
Anderen hadden het ongeluk gedood te worden
Maar de echo's van hun klaagzangen worden nog steeds gehoord
Hoewel ze vervormd zijn door de onverbiddelijke tijd

Couplet 4 And today we see the wheels of progress roll
Over cultures, not a thought is given to it
And just who decides what's important enough to keep
Will their songs be sung to remind us who we are

En vandaag zien we hoe de vooruitgang voortdendert
Over culturen, er wordt niet over nagedacht
Alleen van hen die beslissen wat belangrijk is om te bewaren
Zullen de liederen worden gezongen om ons eraan te herinneren wie
we zijn

Tekst 13 - Breaths

Refrein Listen more often to things than to beings
Listen more often to things than to beings
it's the ancestors' word
when the fire-voice is heard
it's the ancestors' word
in the voice of the water

Luister meer naar dingen dan naar levende wezens,
Dit is het woord van de voorvaderen, wanneer de stem van het vuur
wordt gehoord
Dit is het woord van de voorvaderen in de stem van het water

Couplet 1 Those who have died, have never never left
The dead are not under the earth
They are in the rustling trees
They are in the moulding wood
They are in the crying grass
They are in the moaning rocks
But they are not under the earth

De doden hebben ons nooit verlaten
De doden bevinden zich niet in de aarde
Zij zijn aanwezig in ruisende bomen
Zij zijn aanwezig in schimmelend bos
Zij zijn aanwezig in huilend gras
Zij zijn aanwezig in kreunende rotsen
Maar zij bevinden zich niet in de aarde